УДК: 338.43:633

Новікова М.Ф., аспірант,
Державний агроекологічний університет

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИСОКОЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Викладена ідея біологічного землеробства на основі широкомасштабної оренди та насичення сівозміни посівами зернових та зернобобових культур. Наведений розрахунок собівартості та ефективність виробництва зернових і зернобобових культур на насіння та на зерно, визначені параметри ефективності виробництва.

Постановка проблеми. Забезпеченість України високоякісним зерном зернобобових культур на даний час становить менше 50%, а по таких культурах, як горох польовий, горох філбі практично повністю відсутня. У той же час вся північна частина України (зона Полісся) та Західна Україна (передгірські та гірські райони) є зонами з порівняно невисокою родючістю грунтів, непридатних для вирощування таких поширених в Україні зернобобових культур, як горох посівний, соя, боби кінські. Тобто, на багатьох мільйонах гектарів широкомасштабне високоефективне товарне виробництво зернобобових можливе тільки за рахунок пелюшки та вики ярої, які не потребують інших додаткових затрат. Використання цих культур дозволяє біологічним шляхом знищувати бур'яни, рихлити ґрунт та забезпечувати наступні культури азотом, що дозволяє отримувати 2,5-3,5 тонн зерна з одного гектара та 1,5-2,0 тонни з одного гектара насіння ріпаку без використання хімічних засобів.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Питанням ефективності виробництва зернопродуктового підкомплексу присвячені численні дослідження В.Л.Мертенса, Л.М.Худолій, З.П.Ніколаєвої, І.В.Кобути, Ф.М.Пруцкова, І.П.Осіпова, Д.М.Алімова, Ю.В.Шелестова. При цьому відзначаються народногосподарське значення зерна, наводяться дані щодо розміщення зернових культур, економічної ефективності виробництва (4), а також вказується на напрями підвищення економічної ефективності виробництва зерна. Зазначається, що важливим фактором подальшого розвитку зернового господарства України є розвиток ринку зерна (8), що передбачає самостійність виробників і створення умов для конкуренції учасників ринкової торгівлі. Робляться пропозиції щодо покращання розробки ефективного механізму формування повноцінного ринку зерна. Акцент робиться на агротехнічних та організаційно-господарських особливостях виробництва (6), проблемі впровадження нових високоефективних сортів, необхідності впровадження інтенсивних технологій вирощування (7) та забезпечені оптимізації умов вирощування зернових (2), які, в свою чергу, забезпечують захист ґрунтів від ерозії, й охороні навколишнього середовища. Питання інтенсивних технологій та світове виробництво зернових культур розглянуто в працях д-ра ек. наук, проф. М.Г.Лобаса (5).

Єдиним ефективним джерелом постачання коштів у Поліському регіоні для абсолютної більшості сільськогосподарських виробників запишися озимі зер-

нові, проте посіви їх зменшилися, оскільки для їх вирощування не вистачає добрих попередників – урожайність зернових надзвичайно низька, а валове виробництво зерна з року в рік знижується. Тому пошук шляхів розв'язання цієї проблеми лишається актуальним питанням.

Метою дослідження є розробка біологічної технології господарювання шляхом залучення природних резервів господарств та визначення її ефективності. **Об'єктом** дослідження є ПСП "Волинь" Новоград-Волинського району Житомирської області. При дослідженні зернового виробництва в регіоні були використані наступні джерела інформації – первинні та зведені дані бухгалтерської звітності ПСП "Волинь" за 1985-2003 рр., спостереження, звіти агрономічної служби.

Методами дослідження є: спостереження для вивчення виробничих процесів у зерновому господарстві, розрахунково-конструктивний для визначення собівартості та економічної ефективності виробництва.

Результати дослідження. Природнокліматичні умови господарювання ПСП "Волинь" є типовими для зони Полісся. При цьому сільськогосподарське виробництво на даних землях орієнтоване на вирощування зернових та зернобобових культур як найбільш рентабельних на сьогодні. Вирощування зернових та зернобобових у господарстві ґрунтується на біологічній (альтернативній) системі ведення землеробства "Древлянська", що передбачає концентрацію сільськогосподарського виробництва на великих площах, використовуючи широкомасштабну оренду землі.

Суть даної системи полягає в біологічному способі відновлення родючості ґрунтів за рахунок насичення посівів однорічними бобовими культурами - горохом польовим (пелюшкою) та викою ярою, як найменш вибагливими до родючості ґрунту. При цьому відбувається поповнення запасів азоту та поліпшення фізичних властивостей ґрунту, а також біологічне знищення бур'янів шляхом посіву вико-вівсяних сумішок.

У господарстві досягнуто високого рівеня спеціалізації внаслідок насиченості посівів озимими зерновими (50%) та однорічними бобовими культурами (50%); водночас можлива лабільність структури посівних площ в залежності від потреб ринку. Продукція зернового господарства використовуються в залежності від господарських потреб на зерно та на зелений корм (силос, сінаж), що сприяє забезпеченості кормовим білком, а отже, розвитку тваринництва.

Використання розробленої в умовах ПСП "Волинь" системи ведення землеробства "Древлянська" дозволяє у значних масштабах проводити високорентабельне виробництво всіх видів зернових культур, але пріоритетними є зернобобові: горох, вика яра, люпин та кормові боби. Така технологія проста у впровадженні, так як полягає у використанні скорочених 2-4-х пільних сівозмін. Підприємтсвом підвищується екологічність господарювання за рахунок значного зменшення застосування хімічних засобів (мінеральних добрив і гербіцидів) та широкого використання енергозберігаючих безполицевих обробітків ґрунту.

Забезпечення конкурентоспроможності продукції досягається за рахунок нижчої собівартості та більш високої якості виробленої продукції, порівняно з іншими виробниками, а також впровадженням Європейських високопродуктив-

них сортів. Основними статтями витрат у виробництві продовольчого і фуражного зерна виступають: оренда земель – 20,6%, насіння – 16,8%, пальне - 14,2%, амортизація технічних засобів – 11,3%. Структура витрат при виробництві зернових культур відрізняється від зернобобових, а саме: оренда земель становить 13–20%, насіння – 9–16%, пальне – 8–13%, амортизація технічних засобів – 7–10%, мінеральні добрива – 4–10%, засоби захисту рослин – 5–14%. При досягненні запланованого рівня врожайності, що підтверджується в останні роки, практикою, рентабельність виробництва даних культур на зерно знаходиться в межах 14-105%.

Дана біологічна система апробована колективом ПСП "Волинь" і є альтернативною до традиційних систем зони Полісся. У результаті наявності додаткових джерел фінансування та потреби, запропонована система може працювати в інтенсивному режимі (7).

Висновки. Впровадження на практиці запропонованої системи господарювання сприяє зупинці процесу деградації як землеробства в цілому, так і зупинці сучасного процесу деградації орних земель Полісся;

- надає можливість отримання вільних обігових коштів та залучення інвестицій;
- є підтримкою регіонального біологічного ведення землеробства, зональної та внутрішньогалузевої спеціалізації в плані забезпечення тваринництва високобілковим зернофуражем;
- сприяє ефективному використанню в процесі виробництва однотипної техніки;
- підвищує економічність господарювання та продуктивність праці в наслідок підвищення його ефективності;
- знижує екологічне навантаження на навколишнє середовище та населення.

Завдяки впровадженню системи ведення землеробства "Древлянська" в решті районів Житомирського Полісся планується отримувати продукцію, собівартість якої в 1,3-2 рази нижча, в порівнянні з продукцією, виробленою за традиційними технологіями, а рентабельність виробництва знаходиться в межах 14-105%.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ – аналіт. зб. (випуск 6) / За ред. П.Т. Саблуката ін. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 764 с.
2. Алімов Д.М., Шелестов Ю.В. Технологія виробництва продукції рослинництва. – К.: Вища школа, 1995. – 389с.
3. Животков Л.О., Бірюков С.В. Озимі зернові культури – К,: Урожай,1993. – 288 с.
4. Лобас М.Г. Розвиток зернового господарства України. – К.: НВАТ «Аграінком»,1997 – 447с.
5. Економіка сільського господарства / Мертенс В.П. Мацибора В.І. та ін. - К.: Урожай, 1995. – 288с.
6. Ніколаєва З.П., Кобута І.В. Якість і ціна української пшениці // Економіка АПК. – 2000 – №8. – С. 43–48.
7. Пруцков Ф.М., Осипов И.П. Интенсивная технология возделывания зерновых культур – М: Росагропромиздат, 1990. – 269с.
8. Худалій Л.М. Розвиток ринку зерна в Україні // Економіка АПК – 1997. – № 9. – С 64–68.
9. Ямовський І.В. Наукові основи ведення зернового господарства. – К.: Урожай, 1994. 334с.